

До збірки увійшли матеріали (статті, тези доповідей), надані згідно з вимогами, заявленими для конференції.

*Роботи друкуються в авторській редакції.
Відповідальність за зміст робіт несуть автори.
Претензії до організаторів заходу не приймаються.
При передруку матеріалів посилання обов'язкове.
Частина накладу надсилається до: Національної парламентської бібліотеки (м. Київ),
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (м. Київ),
Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка (м. Харків).*

Гуманітарні, природничі і точні науки, як фундамент суспільного розвитку :
Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Гуманітарні, природничі і точні науки, як фундамент суспільного розвитку» (м. Харків, 28-29 квітня 2017 року) / Наукове партнерство «Центр наукових технологій». - Харків: НП «ЦНТ», 2017. - 98 с.

Матеріали будуть цікавими учнівській молоді, студентам, молодим вченим, науковцям, викладачам, аспірантам, докторантам, а також широкому колу читачів.

Відповідальний за випуск: Карпін А. О.
Матеріали видано в авторській редакції.
Наклад: 100 примірників.

© Усі права застережені, 2017.
© Наукове партнерство «Центр наукових технологій», 2017.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ГЕОГРАФІЧНІ ТА ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Г. В. Дорожинська, Б. А. Корнієнко. Методи очищення та контролю якості питної води.....	3-7
Т. М. Пилипченко. Географічні закономірності формування біогенного рельєфу на земній кулі.....	8-11
К. Ю. Сегіда. Просторовий аналіз геодемографічної системи за допомогою ГІС-засобів.....	12-17

РОЗДІЛ 2. КУЛЬТУРА, МИСТЕЦТВО, ЛІТЕРАТУРА

А. Б. Буйгашева. Спадщина Миколи Андрійовича Стороженка.....	18-21
Я. В. Грініна. Сучасне мистецтво як синтез традицій і новацій	22-24
Р. М. Мазуренко. Мотив «три грації» в образотворчому мистецтві.....	25-27
Н. В. Максименко. Проблеми естетичного сприйняття образу людини інформаційного суспільства у мистецтві ХХ – початку ХХІ століття.....	28-32

РОЗДІЛ 3. МЕДИЦИНА І ФАРМАЦІЯ

С. О. Зубченко, С. Р. Маруняк, М. В. Мазур. Формування контактного дерматиту на казеїн: клінічний випадок	33-36
І. М. Маринчіна, В. В. Дикусаров. Особливості обстеження та тактика ведення жінок з гіперандрогенією.....	37-42

РОЗДІЛ 4. ПЕДАГОГІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

А. М. Беліменко. Єдність екологічного та фізичного виховання дітей дошкільного віку.....	43-46
А. С. Грикун. Особливості гендерної соціалізації підлітків з розумовою відсталістю.....	47-49
О. В. Гуржий, В. Ю. Дрожжин. Аналіз соціально-психологічних особливостей дітей дошкільного віку з адаптаційними розладами	50-54
М. М. Лехолетова. Структура здоров'язберігальної компетентності майбутніх соціальних педагогів.....	55-59

РОЗДІЛ 5. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЛІСНИЦТВО

- О. С. Гавриленко, М. О. Кучерук. Екологічна оцінка ґрунтово-кліматичних умов для отримання високих урожаїв огірків у відкритому ґрунті.....60-64

РОЗДІЛ 6. ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

- Е. Л. Фель. Жанровые формы малых произведений Ж. Дютура с басенными сюжетами в основе.....65-68
- О. В. Шапочкіна. Зрушення у парадигмі категорії стану давньоверхньонімецької мови.....69-73

РОЗДІЛ 7. ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

- Р. В. Капінос. Методологічні засади економічних досліджень в світі теорії конфесійного господарства.....74-77

РОЗДІЛ 8. ЮРИДИЧНІ НАУКИ

- В. А. Трофименко. Нормативне регулювання захисту суспільної моралі в Україні.....78-84
- М. А. Stolbova. The content of human rights obligations during occupation.....85-88
- НА ДОПОМОГУ МОЛОДИМ НАУКОВЦЯМ** (рекомендації для молодих вчених, які допоможуть правильно оформлювати наукові публікації за державним стандартом та міжнародним стилем APA).....89-95

Філологічні науки

Зрушення у парадигмі категорії стану давньоверхньонімецької мови

Шапочкіна О.В.,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри германської філології

Київського університету імені Бориса Грінченка

У парадигмі категорії стану давньоверхньонімецької мови відбувалися закономірні зрушення й відтінки станових відношень та значень розвивалися у відповідності із різноманітними актуалізаторами історичної мовної генези. Значну роль у процесі розвитку парадигми категорії стану відіграли іменні форми давньоверхньонімецького дієслова – інфінітиви та дієприкметники, які брали участь у творенні станових конструкцій. Їх особливості творення та вживання протягом мовного розвитку досліджували В. Адмоні, К.Бругман, Б.Дельбрюк, О.Москальська та ін.. За даними порівняльної граматики індоєвропейських мов інфінітив та дієприкметник являли собою у давнину «віддієслівні імена», тобто імена-назви дії або назви якості, стану, прив'язані до кореня дієслова [1]. Внаслідок так званої «дієслівності» (цей термін адаптувала О.Москальська у своїй праці «Історія німецької мови», 1959 р.) коренів інфінітиву та дієприкметника вони поступово увійшли у систему форм дієслова та отримали перелік категорій, які були притаманні дієслову, а саме: час, вид, стан [3]. Разом із тим вони не змінювалися по особах та не мали способу. Водночас походження цих форм обумовило наявність у них схожих рис із іменниками та прикметниками. До того ж давньоверхньонімецький інфінітив вживався разом із відмінюваною формою іншого дієслова та міг вживатися у активному стані, напр.: *dvn.-verhn.-nim. Denne uarant engila uper dio marha uuechant deota, uuissant ze dinge.* «Потім прилетів янгол на землю, розбудити мертвих, запросити їх до суду» тощо [3].

Стосовно дієприкметника першої сфери використання, то у давньоверхньонімецькій мові він виражав довготривалу дію і мав значення

дійсного стану, напр.: двн.-верхн.-нім. *Uuarum tho hirta in thero lantskefi uunahhante inti bihaltante nahtuuahtha ubar iro euuit*. «У цій місцевості були пастухи, що не спали та охороняли вночі свої отари». У історичній граматиці дієприкметник I багато науковців називають «participi im praesentis» (В.Адмоні, В. Брауне, К. Бругман, І.Єршова, М. Німайер та ін.). Конструкції із партиципом I відображали у давньоверхньонімецькій мові незавершену дію тільки із вказівкою на довготривалу дію, напр.: двн.-верхн.-нім. *Zacharias uuard gitruobit thaz sehenti*. «Захарій був засмучений, бачачи це» [1;2; 3;4].

Дієприкметник II у давньоверхньонімецькій мові у історичній граматиці називають терміном «partizipium praeteriti» (В. Адмоні, В. Брауне, К. Бругман, І.Єршова, М.Німайер та ін.). Дієприкметник II вміщував в собі два значення: 1) із перехідними дієсловами це значення пасивного стану, напр.: двн.-верхн.-нім. *Ir findet kind mit tuochum bivvuntanaz inti gilegitaz in cripa*. «Ви знайдете дитину, загорнуту у шматок тканини та покладеного у ясла»; 2) із неперехідними дієсловами це значення доконаного виду, напр.: двн.-верхн.-нім. *Bist also gialtët man*. «Ти така стара людина (досл.: людина, що постаріла)» [1;2;3;4].

У давньоверхньонімецькій мові також існували так звані «предикативні конструкції», які відображали різні типи станових відношень, напр.: двн.-верхн.-нім. *Uuaz thaz folc Zachariam*. «Народ був очікуванні на Захарія». Ця конструкція передавала довготу дії. Насамперед існували предикатні конструкції, що передавали початок нової дії чи стану, напр.: двн.-верхн.-нім. *Inti nu uulrdist thu sulgenti* «А тепер ти станеш мовчазним (онімієш)». Конструкції такого типу були праосновою для виникнення майбутнього часу німецької мови – футуруму [3].

У давньоверхньонімецькій мові також налічувалися безліч конструкцій, що передавали відтінки результативного стану. Ці конструкції лягли в основу формування аналітичних форм минулого часу німецької мови, напр.: двн.-верхн.-нім. *Argengena uuarum ahtu daga*. «Були минулими (минули) всім днів». Сполучення такого типу вказували, що дія має відбутися у

майбутньому, напр.: двн.-верхн.-нім. *Pidiu scal er in deru uulcsteti uunt pivallan* «Тому він має впасти на місці поєдинку пораненим»; *Enti uuir enti luft iz allaz arfurpit.* «І вогонь і повітря – все очищено»; *Denne uerit er ze deru mahalsteti, deru dar kimarchot ist.* «Потім він тягне в міста суду, який є обмеженим» [3].

Давньоверхньонімецькі станові конструкції із допоміжними дієсловами *haben* «мати», *eigan* «мати», *uuesan* «бути», *uuerdan* «ставати» слугували основою для розвитку перфекту та плюквамперфекту та насамперед виражали стан предмету, який виник у результаті виконаної дії. Часова співвіднесеність при цьому визначалася формою допоміжних дієслів, тобто використовувався теперішній або минулий час, напр.: двн.-верхн.-нім. *wir eigon gisundüt* «ми згрішили»; *habe ich keweinöt* «я плакав»; *uuard quoman* «прийшов»; *vvurdun taga gitulte, thaz siu bari* «їй прийшов час народжувати» та ін. [3].

Зауважимо, що вже у перших писемних пам'ятках широко використовувалися конструкції дієприкметника II перехідних дієслів із дієсловами *uuesan* «бути» та *uuerdan* «ставати». Вищенаведені конструкції виражали стан предмета (особи) у теперішньому або у минулому часах, пов'язаний із впливом на нього (неї), тобто пасивність. Однак, не дивлячись на те, що у давньоверхньонімецькій мові ці конструкції могли виражати пасивність, їх не можна було вважати формами пасивного стану у широкому розумінні цього поняття, внаслідок того, що вони не були однозначні у граматичному відношенні. Конструкції у давньоверхньонімецькій мові з пасивним значенням могли виражати: 1) власне пасивність, тобто спрямованість дії на відповідний предмет, напр.: двн.-верхн.-нім. *Denner mit den miaton marrit daz rehta.* «Якщо він порушує закон, підкупуючи»; 2) стан предмету, не пов'язаний безпосередньо із впливом на нього (на кшталт середнього стану – медіуму), напр.: двн.-верхн.-нім. *in brug, thi uwas ginemnit Bethleem* «у місто, яке називали Віфлеєм»; 3) якісний стан предмету, також не пов'язаний із впливом на нього (звичайний іменний присудок),

напр.: двн.-верхн.-нім. *der uuarh ist kluuafanit* «злодій озброєний»; 4) футуристичні відтінки напр.: напр.: двн.-верхн.-нім. *Ni scolta sid manno nohhein miatun intfahan.* «Тому людина повинна бути підкуплена»; *Der dar suannan scal toten enti lepenten.* «Осуджено буде і живих і мертвих» [3].

Паралельно із вищезазначеними конструкціями у давньоверхньонімецькій мові вживалися також передкатегоріальні конструкції дієприкметника II із дієсловом *uuerdan* «ставати». Саме ця конструкція у подальшому граматикувалася та слугувала основою для творення пасивних конструкцій сучасної німецької мови. Дієслово *uuerdan* «ставати» вживалося у двох часових формах: 1) презент дієслова *uuerdan* – для вираження теперішнього та майбутнього часів, напр.: двн.-верхн.-нім. *Denne uirdit untar in uule afhapan.* «Тоді між ними буде розпочато бій»; 2) претерит дієслова *uuerdan* – для вираження минулого часу, напр.: двн.-верхн.-нім. *Sumu fielum nah theme uuege inti vvurdum furtretann.* «Деякі зерна впали при дорозі та були розтоптані». У баварському творі Муспіллі (IX ст.) вживалася досить значна кількість конструкцій такого типу, напр.: баварськ. *Enti si dero engilo **eigan** uuiridit.* «І янголам вона стає рідною»; *Dar **uuiridit** diu suona, die man dar io sageta.* «Там, Суд постановив, що людині це засвідчено»; *Enti imo after sinen tatin arteilit **uuerde.*** «І він осуджений по його справах» [5].

Передкатегоріальні конструкції дієприкметника II із дієсловом *uuerdan* «ставати» відрізнялися від конструкцій із *uuesan* «бути» більшою визначеністю при вираженні пасивних відтінків: вони у більшій мірі підкреслювали вплив на предмет ззовні, й на відміну від конструкцій із дієсловом *uuesan* «бути», виражали не стан, а власне процес впливу. Наразі, можна узагальнити, що конструкції такого типу найчастіше мали при собі вказівку на виконавця дії, що ще більше визначало їх, як вже майже сформовані форми пасиву, напр.: двн.-верхн.-нім. *Thaz giscrib iz erist uuard gitän in Syriu fon themo grauen Cyrine.* «Перепис виконувався спочатку у сирії правителем Квіріанієм»; *Alle thie thaz gihörtun uuärum thaz vvuntorönte inti,*

fon them thiu giquetanu vvurdum zi im fon den hirtin. «Всі, що це почули, дивувалися всьому, що було сказано їм пастухами». Зауважимо, що до кінця давньоверхньонімецького періода конструкція дієприкметника II перехідних дієслів із дієсловом *uuerdan* «ставати» були цілком розвиненими формами пасивного стану. У X – початку XI ст. досить широко вживалися також форми безособового пасиву (інактиву), напр.: двн.-верхн.-нім. *Ist mir giholfan.* «Мені допомогли» [5].

Отже, для давньоверхньонімецької мови характерною була достатньо розгалужена парадигма станових відтінків, яка поступово розвивалася, починаючи з IV ст. Значну роль у творенні станових конструкцій різних типів відіграли давньоверхньонімецькі інфінітиви та дієприкметники, оскільки поєднання такого типу надали можливість відкрити цілу палітру станових відношень та опозицій. Вартими уваги також стали передкатегоріальні предикатні конструкції, які передавали відношення довготи дії, початку нової дії або стану чи результат дії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Адмони В. Строй немецкого языка / Der deutsche Sprachbau. Учебное пособие. Москва, Просвещение, 1986. – 336 стр.
2. Брауне В. Старонемецкая грамматика / Althochdeutsche Grammatik : учеб. пособие / В. Брауне. – Галле : [s. n.], 1955. – 362 с. – 1.38 р.
3. Москальская О.И. История немецкого языка: учебное пособие для студентов педагогических факультетов и институтов иностранных языков. – Ленинград, 1959. – 891 с.
4. К. Brugmann. Kurze vergleichende Grammatik der indogermanischen Sprachen: Stassburg Verlag von Karl J. Trübner, 1904. – S. 1004.
5. Електронний ресурс: «Muspilli» [Режим доступу:https://www.hs-augsburg.de/~%20harsch/germanica/Chronologie/09Jh/Muspilli/mus_frag.html]